

Erikoistutkija Laura Kaikkonen
Luontoratkaisut, Meriluonto-ryhmä

20.3.2025

SYKE/2025/413

Julkinen

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite Ympäristövaliokunta perjantai 21.03.2025 klo 09.30 / HE 9/2025 vp /
Asiantuntijapyyntö
Asia HE 9/2025 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle merten biologisen monimuotoisuuden
suojelusta ja kestävästä käytöstä kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla
alueilla tehdyn, Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen
alaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi
merensuojelulain muuttamisesta

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+9/2025>

Asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä merten biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla tehdyn, YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Eduskunnan ympäristövaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä merten biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla tehdyn, YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.

Suomen ympäristökeskus lausuu asiassa seuraavaa:

Yleistä

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Syke on johtava meriympäristön seurannan, suojelun ja tutkimuksen asiantuntijalaitos Suomessa sekä voimassa olevan merensuojelulain mukainen lupaviranomainen. Lisäksi Syke on Nagoyan pöytäkirjan alaisuuteen kuuluvien geenivarojen toimivaltainen viranomainen ja kansallinen yhteyspiste.

Syke katsoo, että valtamerten monimuotoisuuden suojelua koskeva sopimus ja siihen liittyvä kansallinen lainsäädäntö ovat merkittäviä askelia kansainvälisessä merensuojelutyössä. Hallituksen esitys on tavoitteiltaan kannatettava. Esityksen mukaan Sykelle osoitetaan uusia tehtäviä, joiden toimeenpano vaatii huolellista suunnittelua ja resursointia. Sopimuksen perusteella ei ole vielä mahdollista arvioida sopimuksesta aiheutuvaa kansallista Sykelle tulevaa viranomais- ja asiantuntijatyön määrää. Tämä voi kuitenkin olla merkittävä, riippuen myös Syken roolista tieteellisissä ja teknisissä toimielimissä sekä asiantuntijatyössä.

Huomioita HE-esityksestä

Aavan meren toimintaan liittyvä BBNJ-lupakäytäntö (8 §, merensuojelulain muuttaminen) edellyttää arviointiprosessia, viranomaisten ja sopimusosapuolten kuulemista ja toiminnan vaikutusten seuraamista. Tämän takia Syken tulee rakentaa tarvittavat sisäiset prosessit ja nimetä vastuuhenkilöt, vaikka lupahakemuksia ei aluksi saapuisikaan.

Meren geenivarojen hyödyntämistä koskeva 11 § aiheuttaa todennäköisesti eniten toimenpiteitä Sykeltä. Jokainen aavan meren alueella suoritettu geenivaroja koskeva näytteenotto on raportoitava, ja Syken tehtävänä on valvoa näiden ilmoitusten toteutumista 13 § nojalla. Käytännössä näytteenoton järjestäjä (esim. ulkomainen tutkimuslaitos) vastannee ennakkoilmoituksista, mutta suomalaisille toimijoille kuuluu 11 d § mukainen ilmoitusvelvollisuus tallentamisesta sekä 11 e § mukainen ilmoitus tiedon käytöstä. Sopimus ei tee eroa tieteellisen ja muun tutkimuksen välillä, joten velvoitteet koskevat sekä tutkimuslaitoksia että yrityksiä. Jos Syke tai muu kotimainen taho aikoo tulevaisuudessa tallentaa sekvenssitietoa (esim. e-DNA) omiin tietokantoihinsa, toimijan on toimitettava Sykelle yhteenvetoraportti joka toinen vuosi (jos tietoa on tallennettu). Syke koordinoi nämä raportit ja toimittaa ne saatavuutta ja hyötyjen jakoa käsittelevälle komitealle. Syke toimisi myös sopimuksen 15 artiklan mukaisena kansallisena yhteyspisteenä.

11b § viittaa lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja sen huomioimisesta (soveltuvien osien) toiminnan lupaharkinnassa. Laki 1299/2004 kuitenkin viittaa Suomen aluevesiin ja talousvyöhykkeeseen, jotka eivät ole maantieteellisesti yhteydessä aavaan mereen, jota ei esiinny Itämerellä. Syke ehdottaa, että kohdassa viitattaisiin Euroopan Unionin meristrategiapuitedirektiiviin.

12 § asettaa Sykelle velvoitteen valvoa lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Valvonnan tarkka laajuus on vielä epäselvä ja edellyttää tarkempaa määrittelyä.

13 § velvoittaa Syken raportoimaan myöntämiensä lupien mukaisen toiminnan ympäristövaikutuksista. Raportoinnin toteutus ja ympäristövaikutusten käytännön seurannan toteutus vaativat tarkempaa määrittelyä, ja raportointivalmiuden resursointia Sykellä.

Hallituksen esityksessä arvioidaan sopimuksen täytäntöönpanosta Sykelle syntyvät vaikutukset vähäisiksi, mutta tämä arvio saattaa olla optimistinen. Uudet tehtävät edellyttävät sisäistä järjestäytymistä, koulutusta ja koordinointia, jotka vaativat lisäresursseja.

Sopimuksen toimeenpanon yksityiskohdat edellyttänevät Syken osallistumista osapuolikokousten valmisteluun ja työhön. Näistä ensimmäiset ajoittuisivat jo vuosille 2025 ja 2026. Tieteelliselle ja tekniselle toimielimelle on kaavailtu laajaa tehtäväkenttää ohjeistuksen ja standardien laadinnassa (art. 38), mikä voi merkittävästi työllistää, jos Suomi/Syke on mukana toimielimen työssä. Art 31 mukaan tieteellisen ja teknisen toimielimen alaisuuteen laaditaan asiantuntijaluettelo, joilta sopimuksen osapuolet, joilla on puutteita kansallisissa valmiuksissa, voivat pyytää näiltä asiantuntijoilta neuvontaa ja apua lainkäyttövaltaansa tai valvontaansa kuuluvien suunniteltujen hankkeiden seulontojen ja ympäristövaikutusten arviointien toteuttamiseksi ja arvioimiseksi. Jos Suomesta nimetään Syken asiantuntijoita, konsultaatiopyynnot ovat todennäköisesti ad hoc -luonteisia, ja resurssitarvetta on vaikea ennakoida.

Tämänhetkisen arviomme mukaan Syken lisätyön tarve voisi vastata 0,5-1 htv vuodessa, lisäksi valmisteluvaiheessa resursointitarve voi olla suurempi. Myös tarvittavien tietokantojen perustaminen ja ylläpito tulee huomioida resursoinnin suunnittelussa. Nämä taloudelliset vaikutukset puuttuivat luonnoksen luvusta 4 "Esityksen vaikutukset". Syke suosittelee, että puuttuvat taloudelliset vaikutukset lisätään hallituksen esitykseen ja jatkovalmistelussa varmistetaan lisäresurssien tarve riittävästi ehdollisena eikä vain potentiaalisena.

Syke kannattaa sopimuksen hyväksymistä ja voimaansaattamista, mutta painottaa, että esityksen jatkovalmistelussa tulee huomioida Syken uudet tehtävät ja niihin liittyvä resursointitarve.

Tämän lausunnon valmisteluun on osallistuneet seuraavat henkilöt:
Erikoistutkija Hermann Kaartokallio, erikoistutkija Laura Kaikkonen, tutkimuspäällikkö Samuli Korpinen, ryhmäpäällikkö Marko Järvinen, ylitarkastaja Katileena Lohtander-Buckbee

Jakelu ymv@eduskunta.fi
Tiedoksi kirjaamo@syke.fi

